

34.

2. Іщенко О. Перспективи розвитку вітчизняної системи страхування депозитів у світлі євроінтеграції // Вісник Національного банку України. – 2008. – № 5. – С. 52 – 58.
3. Огієнко В. І. Система гарантування депозитів фізичних осіб в Україні: Дис. ... канд. екон. наук: 08.04.01. – Л., 2005. – 221 с.
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики в Україні // www.ukrstat.gov.ua.
5. Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в Україні // www.fg.org.ua.

Надійшла 17.03.2009

УДК 336.02

Д. В. ВЕРЕМЧУК, Л. Б. РЯБУШКА

Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”

ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

В статті обґрунтовано систему податкового планування як засобу оптимізації оподаткування прибутку підприємства. Розглянуто особливості поточного і стратегічного податкового планування сплати податку на прибуток, визначено основні етапи стратегії, а також досліджено організаційні аспекти податкового планування на підприємстві.

The article proves the system of taxation planning to be the means of optimizations of enterprise revenue taxation. It observes the peculiarities of current and strategic taxation planning of paying the excess profits tax; determines the basic stage strategies, and also investigates the organizational aspects of taxation planning in the enterprise.

Актуальність дослідження. В сучасних умовах діяльність підприємства характеризується наявністю достатньо високих витрат на сплату податків і зборів. Ця ситуація вимагає від підприємства формування такої стратегії оподаткування, яка спрямована на зменшення податкового навантаження і мінімізацію втручання в діяльність підприємства фіскальних органів. Необхідність раціональної й ефективної організації податкового планування в системі оподаткування прибутку є очевидною, оскільки воно є одним з базових інструментів ефективності бізнесу. Отже, податкове планування є обов'язковим елементом менеджменту підприємства при прийнятті управлінських рішень та стає підґрунтям для розв'язання складних питань узгодження інтересів держави і суб'єктів господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі проблеми оподаткування прибутку досліджуються досить інтенсивно. Зокрема в роботах таких учених, як В. Вишневецького, О. Кривицької, І. Луніної, П. Мельника, А. Соколовської, В. Федосова, Б. Яреми тощо, податок на прибуток підприємств розглядається як один із важливих елементів податкової системи. У той же час залишається невіршеним питання забезпечення підприємств можливістю одержання достатньої величини прибутку на основі розробки ефективної системи податкового планування.

Метою дослідження є удосконалення механізму оподаткування прибутку підприємства шляхом розробки ефективної системи податкового планування.

Викладення основного матеріалу дослідження. Обґрунтована система податкового планування підприємства здатна достатньою мірою мінімізувати ризики, що виникають у зв'язку з оподаткуванням господарської діяльності. А при прийнятті управлінських рішень податкове планування є обов'язковим інструментом керівництва підприємства. Однак окремі заходи щодо оптимізації оподаткування не стануть повноцінною системою податкового планування підприємства доти, доки вони не будуть здійснюватись у рамках єдиного стратегічного плану розвитку й діяльності підприємства. Без наявності положень, методів і способів розробки окремих податково-оптимізаційних заходів і схем податкове планування не може бути реалізоване за призначенням, а виступатиме лише в ролі інструмента мінімізації податкових платежів у короткостроковому періоді.

Податкове планування стосується всіх податків і зборів, що сплачуються підприємством. Враховуючи те, що на промисловому підприємстві податок на прибуток займає найбільшу частку в структурі податкових платежів, доцільним було б розглянути можливість організації податкового планування на підприємстві саме стосовно цього податку. При цьому, податкове планування сплати податку на прибуток за умови його правильної організації надасть підприємству можливість:

- 1) дотримуватися законодавства щодо правильності обчислення податку на прибуток;
- 2) звести до мінімуму податкові зобов'язання з податку на прибуток;
- 3) максимально збільшити прибуток підприємства;
- 4) ефективно керувати грошовими потоками;
- 5) уникати фінансових санкцій.

Організація податкового планування як засобу оптимізації оподаткування прибутку промислового підприємства повинна включати:

- 1) податковий контроль – щоденний моніторинг зміни законодавчої бази у сфері прибуткового

оподаткування підприємств, а також контроль правильності обчислення валових доходів і витрат та податкових зобов'язань з податку на прибуток;

2) поточне податкове планування – заходи з поточної оптимізації податку на прибуток, складання типових схем господарських операцій і реалізації угод, що впливають на валові доходи і валові витрати підприємства;

3) стратегічне податкове планування – складання прогнозів сплати податку на прибуток, а також схем реалізації заходів щодо зниження загального податкового навантаження.

Поточне податкове планування податку на прибуток – це вибір облікової політики підприємства, форм оплати праці найманих працівників, вибір найоптимальнішої тактики під час укладання господарських договорів, планування податку, безпосереднє застосування схем оптимізації оподаткування прибутку підприємства [4, с. 102].

Необхідно зазначити, що податкове законодавство у сфері оподаткування прибутку, надає вітчизняному підприємству достатньо можливостей для зниження розміру податку на прибуток. До основних способів мінімізації цього податку можна віднести: зниження бази оподаткування; перенесення бази оподаткування; метод заміни відносин; метод поділу відносин; метод відстрочення податкового платежу тощо [1, с. 212].

Стратегічне податкове планування передбачає вибір місця реєстрації, його територіальне розташування, юрисдикцію, вибір організаційно-правової форми та видів діяльності, визначення часток та складу засновників, формування внутрішньої організаційної структури підприємства. Розробка стратегії сплати податку на прибуток як частина загальної податкової стратегії підприємства, складається з різних етапів (рис. 1).

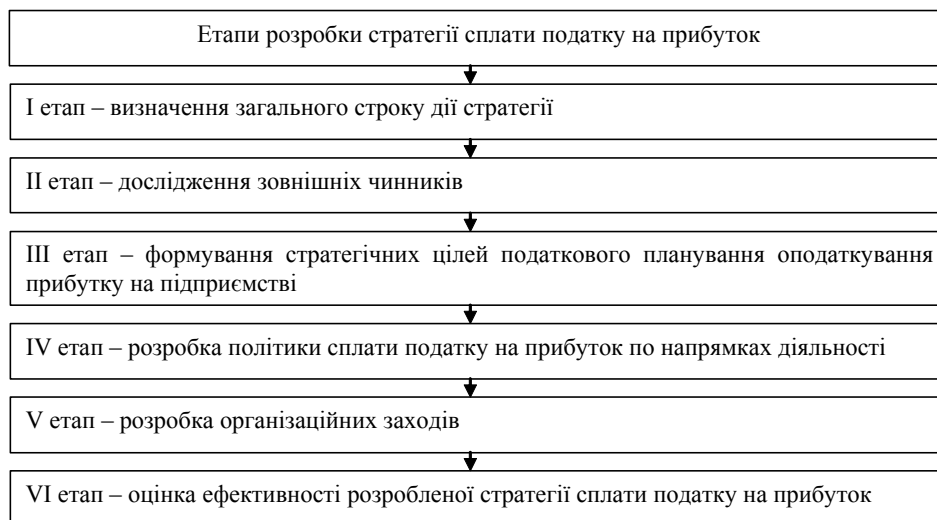

Рис. 1. Етапи розробки стратегії сплати податку на прибуток на підприємстві

На першому етапі визначається загальний строк дії стратегії сплати податку на прибуток. Цей етап залежить від періоду та умов дії загальної податкової стратегії підприємства. Важливою умовою формування цього етапу є загальна державна податкова політика у сфері оподаткування прибутку юридичних осіб, її передбачуваність, стабільність законодавчої бази, постійність загальної економічної політики держави. Менший вплив мають такі чинники, як стадія життєвого циклу підприємства, форма його власності тощо.

На другому етапі досліджуються зовнішні чинники, які впливають на оподаткування прибутку підприємства. В першу чергу, це стосується законодавчої бази, її стабільності. Важливе значення мають і загальні напрямки економічної стратегії держави. Наприклад, орієнтація на зовнішнє інвестування або на розвиток власної виробничої бази на підставі розвитку науково-технічного прогресу. Особливе значення мають зміни кон'юнктури ринку, зміни в світовому економічному середовищі, системі оподаткування в інших країнах [2, с. 45].

На третьому етапі проводиться формування стратегічних цілей податкової політики підприємства. До них відносяться підвищення добробуту власників підприємства, підвищення рівня прибутковості суб'єкта господарювання. На підставі цих цілей і визначається стратегічна мета податкової політики сплати податку на прибуток – зменшення податку, його оптимізація, сплата податку на прибуток в розмірі, який може бути відносно постійним на протязі деякого періоду [3, с. 140].

На четвертому етапі здійснюється розробка політики сплати податку на прибуток відповідно до основних напрямків діяльності підприємства. В залежності від напрямку діяльності підприємства визначається по кожному з них особиста податкова політика сплати податку на прибуток. Крім того,

визначається можливість диверсифікації напрямків діяльності і, в залежності від цього, можливість зміни податкової політики підприємства.

На п'ятому етапі розробляються різні заходи щодо досягнення визначеної стратегії податкової політики сплати податку на прибуток та її реалізації. На цьому етапі визначається система керівництва та склад виконавців стратегії, в цілому визначаються цілі, завдання та напрямки діяльності. Корпоративний податковий менеджмент визначає коло виконавців та ступінь їх відповідальності, розробляється система стимулювання виконавців.

Таким чином, в організаційній структурі підприємства потрібно формувати спеціальні структурні підрозділи податкового планування. До складу цих підрозділів доцільно включати: фінансових аналітиків, які розробляють схеми податкового планування і оцінюють їх ефективність; бухгалтерів – аналізують можливість відтворення таких схем у фінансовому обліку; юристів – готують необхідні документи для оформлення і виконання угод, а також аналізують схеми податкового планування з точки зору їх правової захищеності з урахуванням норм податкового, фінансового, господарського, цивільного і міжнародного права. Якщо відділ податкового планування на підприємстві не створюється, до реалізації окремих аспектів податкового планування податку на прибуток доцільно залучати, крім керівника підприємства, юриста, бухгалтера і фахівця з податкового планування. Кожен з учасників виконує чітко визначені функції:

- 1) керівник підприємства приймає рішення про доцільність певної схеми оптимізації, надає розпорядження щодо фактичних умов реалізації і очікуваних результатів;
- 2) юрист аналізує правові аспекти угоди і її відповідність законодавству, узгоджує особливості реалізації угоди з контрагентами підприємства;
- 3) бухгалтер здійснює розрахунки фінансових параметрів, порядок їх відтворення в обліку і податковій звітності, розрахунок податку на прибуток, який потрібно сплатити;
- 4) спеціаліст з податкового планування оцінює всю інформацію і дає висновок стосовно можливості й доцільності реалізації схеми оптимізації оподаткування прибутку.

На шостому етапі проводиться оцінка ефективності розробленої стратегії щодо сплати податку на прибуток. Група показників, що дозволяє оцінити навантаження оподаткування прибутку на фінансові результати підприємств повинна включати такі показники: питома вага податку на прибуток у загальній сумі податкових платежів, сплачених до бюджету та державних цільових фондів; коефіцієнт ефективності податку на прибуток; коефіцієнт податкоємності прибутку у загальній сумі обсягу реалізації; коефіцієнт податкоємності прибутку у витратах підприємства; коефіцієнт пільгового оподаткування прибутку; коефіцієнт ефективності витрат; коефіцієнт лімітованості витрат. Зазначений етап стратегії податкового планування є останнім і підсумковим.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Податкове планування податку на прибуток за умови його правильної організації на підприємстві надає можливість дотримуватися чинного податкового законодавства шляхом правильності розрахунку податку на прибуток, звести до мінімуму податкові зобов'язання з податку на прибуток, а також здійснити оптимізацію прибутку. В розрізі зазначеного, організація податкового планування на підприємстві як засобу оптимізації оподаткування прибутку повинна включати такі складові, як поточний податковий контроль, поточне податкове планування і стратегічне податкове планування. В свою чергу стратегія податкового планування сплати податку на прибуток підприємства повинна включати декілька етапів. Ефективність податкового планування оподаткування прибутку значно підвищується за умови правильної і цілеспрямованої розробки плану, цілей і завдань податкового планування, а також реалізації схем оптимізації сплати податку на прибуток підприємства.

Література

1. Джаарбеков С. М. Методы и схемы оптимизации налогообложения / С. М. Джаарбеков. – М. : МЦФЭР, 2004. – 672 с.
2. Золотько І. А. Податкова система : [навч. посібник] / І. А. Золотько. – К. : КНЕУ, 2005. – 204 с.
3. Кривицька О. Р. Планування прибутку підприємства при визначенні стратегії його розвитку / О. Р. Кривицька // Фінанси України. – 2005. – № 3. – С. 138 – 147.
4. Ярема Б. П. Податковий менеджмент : [навч. посібник] / Б. П. Ярема, В. П. Маринець. – Львів : “Магнолія 2006”, 2007. – 224 с.

Надійшла 16.02.2009